Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація "Svoboda"
30 Montgomery Street
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
(201) 434-3036
УНСоюз (201) 451-2200

РІК XCI. Ч. 61. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 31-го БЕРЕЗНЯ 1984 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MARCH 31, 1984 No. 61. VOL. XCI.

ГРОМАДА ДІТРОЙТУ ВІДДАЛА ШАНУ УНСОЮЗОВІ З НАГОДИ ЙОГО 90-РІЧЧЯ

Дітройт. — Біля 400 осіб, серед них багато визначних громадян цієї середньозахідньої метрополії і молоді, взяли участь у ювілейному бенкеті тут в неділю, 25-го березня, що його влаштував місцевий Окружний Комітет УНС, з нагоди 90-річчя цієї першої і тепер найбільшої організації на північно-американському континенті. При цій нагоді учасники бенкету, який відбувся в Українському Культурному Центрі у Воррені, Миш., теж відзначили роковини видань УНСоюзу — 90-річчя „Свободи", 50-річчя „Українського Тижневика" і 30-річчя дитячого журналу „Веселка", роковини яких припадали на минулий рік.

Бенкет відкрив привітальним словом в год. 4-ій по полудні голова Округи і головний радний Роман Татарський, згадавши при тому піонерів-основоположників УНСоюзу і подаючи тло, на якому вони клали перші підвалини під цю сьогодні найбільшу українську установу. Він представив господаря імпрези Василя Папіжа і передав йому дальше ведення програми

В. Папіж надав тон цій тригодинній імпрезі коротким, але змістовним словом про ролю УНСоюзу і його видань у розвитку життя української громади в ЗСА, а відтак попросив о. ігумена Вернарда Панчука, ЧСВВ, пароха церкви Непорочного Зачаття в Гемтремку, до відмовлення молитви.

Після вечері В. Папіж представив запрошеного Округою на цю імпрезу головного редактора „Свободи" Зенона Снилика, який у своєму слові українською і англійською мовами накреслив головні духові постуляти, які ввійли в основу УНСоюзу, які є актуальні під сучасну пору і які з бігом часу стали загальними напрямними цілого українського зорганізованого життя в Новому Світі. Актуальність цих постулятів ред. Снилик підтвердив прикладами з життя власне дітройтської громади, як своєрідного мікрокозму цілої української громади у вільному світі.

Відтак Р. Татарський, в імені Головного Екзекутивного Комітету УНСоюзу, вручив нагороди у двох категоріях визначним місцевим організаторам, включно з почесним головою Округи Павлом Дудою, який, не зважаючи на вік і віддаль, прибув з Канади на союзово-громадську імпрезу.

Заключну молитву провів о. Нестор Столярчук, настоятель української православної катедри св. Покрови.

Мистецьку програму заповнило тріо „Чорноморські козаки" з Рочестеру, які під супровід гітари і акордеону Уляни Бадинської забавляли гостей піснями, танками і скетчами. Цю частину програми перевів з гумором англійською мовою Стефан Віхар.

Цей тригодинний бенкет закрив подякою В. Папіж.

Українки ЗСА помагають сиротам в Бразилії

Філядельфія. (О. Татомир). — З ініціятиви відомої громадянки Степанії Бернардин, колишні учениці Гімназії Сестер Василіянок у Львові, в пам'ять своєї незабутньої професорки бл. п. Софії Лев, зібрали 1,100 дол. і переслали до ЗУАДК-у на поміч українським сиротам у Бразилії.

До ЗУАДК-у напливає щораз більше пожертв у грошах і одягах для потерпілих від повені у Бразилії. Значніші пожертви українських громад і одиниць будуть проголошені у пресі.

Побажаним є, щоб з більших українських осередків добровільно голосилися відомі громадяни на мужів довір'я ЗУАДК для переведення успішнішої збіркової акції на українські жертви повені у Бразилії.

Семінарія у Стемфорді влаштовує ювілейний концерт

Стемфорд, Конн. — Українська Католицька Семінарія завершує свої ювілейні святкування тут великим концертом у неділю, 8-го квітня ц.р., в 4-ій год. по полудні.

У програму концерту входять: виступ хору „Думка" з Ню Йорку під дириґуванням Семена Комірного з відомим солістом Ед Іванком, у фортепіяновому супроводі Т. Поташко. Крім того, виступить оперний співак Юрій Богачевський і танцювальний ансамбль „Сизокрилі" під управою Роми Прийми-Богачевської.

Коротке слово з цієї нагоди виголосить українською мовою д-р Василь Ленцик, професор коледжу св. Василія, і о. шамбелян Лев Мосько, ректор Колеґії св. Василія, англійською мовою.

Концерт відбудеться в авдиторії міської середньої школи при Строберрі Гилл авеню. Вступ на концерт — 5 дол. від особи.

10-РІЧЧЯ Т-ВА „СВЯТА СОФІЯ"

Філядельфія. — Релігійне Товариство українців-католиків „Свята Софія" відзначатиме тут своє 10-річчя в суботу, 14-го квітня ц.р., о год. 3-ій по полудні, у власному приміщенні, при 7911 Вайтвуд ровд. У програмі: святочне слово — о. д-р Іван Дацько, секретар Блаженнішого Патріярха Йосифа Сліпого, звітна доповідь про перше 10-річчя „Святої Софії" — д-р Романа Навроцька, „Філії УКУ — науково-педагогічна праця" (доповідь) — проф. Леонід Рудницький, вшанування заслужених діячів Патріяршого Фонду, „Голос української діяспори" — з радіопередач в Україну. Програмою вестиме д-р Юрій Старосольський. Після офіційної програми — прийняття, товариська зустріч. Управа Товариства запрошує на імпрезу членів, добродіїв і жертводавців постійного Патріяршого Т-ва та все українське громадянство.

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ У ВАШІНҐТОНІ

Вашінґтон. — Українська католицька церква Святої Родини, яка приміщується при 4250 Гервуд драйв Н.Е., Вашінґтон, Д. К. 20017, тел. (202) 526-3737, приймає зголошення на Великодню виставку українських писанок, прозірок про українську писанку, демонстрування розписування і кольорування тощо. Виставка відбудеться в суботу, 7-го квітня ц.р., в парафіяльному приміщенні під вище поданою адресою. Замовлення приймає Марія Дубик телефоном на число 526-3737. Програма розпочнеться показанням прозірок про традиції і різні стилі та символи Великодніх писанок. Всутп на виставку 5 долярів. За 15 долярів учасники можуть отримати приладдя для розписування писанок й інструкцію про засвоєння цього унікального мистецтва.

КАДДАФІ ПОГРОЖУЄ ЄГИПТОВІ „ОБ'ЄДНАННЯМ"

Вашінґтон. — Офіційні представники Адміністрації президента Роналда Реґена закликають Конґрес продовжувати подавати економічну та військову посилену допомогу Суданові. Вони пояснюють своє затривоження тим, що уряд Судану стоїть перед серйозними економічними проблемами, а також військовою загрозою з боку войовничих сусідів Лівії та Етіопії

„Положення в обидвох випадках є дуже сумне", — заявив заступник державного секретаря для африканських справ Джеймс Бишоп. Він нагадав про зростаючу заборгованість Судану та бомбовий рейд лівійського літака на передмістя Хартуму Обдурман 16-го березня.

З Єгипту також повідомили в середу, що ця країна зробила деякі кроки у напрямі військової готовости перед загрозою лівійського нападу. Офіційні кола Єгипту побоюються, що лівійський лідер полковник Муаммар Каддафі може дати наказ своїм військам і цивільним демонстрантам масового маршу на Єгипет, щоб таким чином змусити Єгипет об'єднатися з Лівією.

Полковник Каддафі вже раз пробував масовим маршем до Єгипту змусити цю країну до об'єднання. Тоді, в 1970-их роках, президент Єгипту Анвар ель-Садат наказав оточити демонстрантів на єгипетській території і відвезти їх назад до Лівії. Тепер ходять чутки, що Каддафі плянує новий масовий марш, можливо підтриманий якимись військовими провокаціями.

Єгипет закрив свої кордони з Лівією, а війська на цих кордонах дістали наказ бути особливо готовими на будь-які можливі провокації.

Лівійське пресове аґентство заявило в середу, що полковник Каддафі погрожував у своєму виступі в Тобруці „порушити рівновагу" у північносхідній Африці, якщо ЗСА не вийдуть з Єгипту і Судану.

Від 1974 року Каддафі носиться з ідеєю об'єднання 46 мільйонів єгиптян з 3,5 мільйона лівійців.

Страйки спаралізували рух в Лондоні

Лондон. — Страйк робітників громадського транспорту спаралізував повністю рух автобусів і підземної залізниці в Лондоні в середу, 28-го березня, на 24 години.

Страйк був проведений як перший крок у цілій серії запланованих дій проти намірів уряду прем'єр-міністра Марґарет Тачер провести деякі зміни в міській раді британської столиці.

В наслідок цього, що люди старалися добратися до праці своїми власними засобами транспорту, вулиці Лондону були переповнені автомобілями і мотоциклями, які властиво не рухалися, а цілими годинами стояли, загородивши основні перехрестя і маґістралі. Понад 2,5 мільйона працюючих не могли дістатися на свої місця праці своєчасно.

Автомобільна асоціяція повідомила, що на деяких дорогах утворилися 12-милеві черги автомобілів.

Профспілки лондонських транспортових робітників проголосили страйк, щоб не допустити до запланованого урядом скасування міської ради Лондону, яку контролюють члени опозиційної лейбористської партії. Уряд плянує передати контролю над транспортом столиці новому місцевому управлінню.

Лідери профспілок плянують нові страйки, наприклад, урядових працівників у Лондоні, Бірмінґгамі та інших великих містах Англії та Шотляндії.

Також у середу в північній Англії поліція арештувала десятки страйкуючих шахтарів, які заблькували дороги на декілька годин на знак протесту проти закриття деяких шахт.

Шахтарі страйкують уже другий тиждень і паралізували дві треті добування вугілля. Тепер страйкарі намагалися блькувати дороги і не допустити до праці тих шахтарів, які не брали участи у страйку.

У СВІТІ

ДИПЛОМАТИ ПОВІДОМЛЯЮТЬ, що Ірак за останній час зумів налагодити добрі зв'язки з Вашінґтоном і зберегти добрі відносини з Совєтським Союзом. Обидва ці процеси допомогли Іракові добитися певних успіхів у війні з Іраном. Перед війною з Іраном Ірак був надійним союзником Москви на Близькому Сході, але ці добрі відносини не основувалися на ідеологічній близькості, комуністична партія заборонена в Іраку. Москва служила Іракові добрим постачальником зброї. Покищо Ірак не має дипломатичних відносин із ЗСА, які були розірвані в 1967 році.

ПІСЛЯ ЦІЛОТИЖНЕВИХ переговорів і компромісних рішень правлячий бльок партій Лікуд погодився з Робітничою партією провести вибори в Ізраїлі до парляменту 23-го липня цього року. Політичні діячі обидвох сторін вважають, що близькість виборів дасть мало часу для внутрішньої боротьби в обидвох основних партіях, тобто, що теперішній прем'єр-міністер Їцак Шамір, який є головою партії Геруд — панівної партії у бльоці Лікуд — буде захищати свій пост проти лідера Робітничої партії Шимона Переса.

З БРАЗИЛІЇ ПОВІДОМИЛИ, що кілька днів тому в північносхідній частині цієї країни пройшов перший дощ за останні шість років. Така надзвичайно щаслива подія породила надії, що ці райони Бразилії не є ще місцем абсолютної посухи. Католицькі єпископи в тому районі побоювалися, що шостий рік посухи може бути траґічним, приблизно 3 мільйони осіб могли б тоді померти від виснаження. Не зважаючи на дощ, який пройшов 19-го березня, по всій північносхідній Бразилії далі відчувається брак води, споживання її далі нормується.

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА опозиція в західньонімецькому парляменті закликала в середу, 28-го березня, заборонити будь-які збори нацистів. Жидівська група повідомила, що понад 8,000 осіб готові демонструвати в суботу проти зборів колишніх службовців СС. Пропозиції про заборону різних з'їздів колишніх нацистських організацій вносилися і раніше, але західньонімецький парлямент відхиляв їх.

КВИТКИ НА КОНЦЕРТ УНС

З Головної Канцелярії УНС інформують, що решту непроданих квитків на Ювілейний концерт в неділю, 1-го квітня, передано до каси Карнеґі Голл і їх можна набути перед концертом.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ ДОПОМАГАЮТЬ САЛЬВАДОРЦЯМ

Сан Сальвадор, Сальвадор. — Головнокомандуючий сальвадорською армією повідомив у четвер, 29-го березня, що розвідувальні літаки ЗСА забезпечують його війська майже негайною інформацією про дії та рухи партизанів перед бойовими діями та під час бою.

Командуючий полковник Домінґо Монтерроза, командуванню якого підлягають три східні провінції, де зосереджена найбільша діяльність партизанів, заявив в інтерв'ю, що він не може назвати точної дати, коли розпочалася американська розвідувальна допомога, але сказав, що за останні два тижні вона „значно зросла" ще перед президентськими виборами минулої неділі.

Полковник Монтерроза сказав, що розвідувальна інформація з літаків типу Ц-130 звичайно передається головнокомандуванню в Сан Сальвадорі або безпосередньо американському дорадникові при штабі полковника.

Вашінґтон також повідомив про збільшення розвідувальних дій перед наближенням виборів для того, щоб спостерігати за рухами партизанів, які мали намір перешкодити проведенню виборів.

Амбасадор ЗСА в Сальвадорі Томас Пікерінґ заявив, що розвідувальна місія американських літаків пов'язана з виборами і триватиме щонайменше до закінчення другого туру голосування, який відбудеться на початку травня. Другий тур голосування необхідний тому, що в першому турі минулої неділі жадний кандидат на президента не отримав необхідної абсолютної більшости голосів.

Посол Пікерінґ підтвердив повідомлення про розвідувальну місію американських літаків у Сальвадорі під час свого перебування у Вашінґтоні, куди він прибув щоб здати звіт про проведені вибори. Посол Пікерінґ заявив, що збільшення розвідувальних дій не означає збільшення америкаської ролі в сальвадорському внутрішньому конфлікті.

В АМЕРИЦІ

ГУБЕРНАТОР СТЕЙТУ Кольорадо Ричард Д. Лемм, відомий із своїх „неортодоксальних" висловів про різні життєві ситуації, сказав знову щось, що викликало бурю протестів. Він сказав, що старі люди, які є невилікувально хворими, „мають за обов'язок померти і звільнити місце для інших (молодших)". Він мотивує свою думку тим, що тепер медична технологія розвинута до такого високого рівня, що людина, яка б стара і хвора не була, може „жити вічно", хоч насправді то не життя, а веґетування і мука. „Ми насправді наближаємося до дня майже технологічної безсмертности, коли машинерія, різні рурки, фармацевтичні піґулки, впорскування та серцеві 'пейсмейкери'... дослівно силоміць заставляють нас жити," — сказав він, і звичайно ця сентенція, яку він прорік після подібної, сказаної відносно жінок, — мешканок міста Лас Веґасу в Неваді, що там „кожна восьма жінка віком нижче 45 років є повією", викликала бурю протестів в Неваді і серед сеньйорів-громадян Америки, хоч дехтко признав губернаторові рацію.

МАЛИЙ ХЛОПЧИНА з Чикаґо, Джіммі Тонтлевіч, який перебував у шпиталі з 18-го лютого, — від дня, коли він провалився в ополонку на Мишиґенському озері і пробув 20 хвилин під льодом, може нарешті йти додому із шпиталя. Він майже зовсім здоровий завдяки фізичній терапії, і вже знову володіє всіма своїми змислами, хоч, клінічно кажучи, він був „мертвий" у хвилині, коли його витягнули рятівники з льодової води.

З МЕНЛО ПАРКУ в Каліфорнії повідомляють, що там, у цьому містечку компюторської промисловости, розпочали робити досліди над „новою наукою", що її не викладають ще в ніяких коледжах чи університетах. Ця наука — нова ділянка інженерії, називається „інженерією знання". Нова ділянка науки, кажуть знавці, матиме такий самий вплив на загальне життя в країні й у світі, який викликала автоматизація виробництва кілька десятиліть тому. Полягає ця наука в том, щоб на підставі опитування провідних знавців-експертів в усіх наукових ділянках, і в медицині, і в бизнесі і в інших ділянках людського знання, знайти відповідь на те, як ці знавці роблять свої висновки, що зробили їх ерудитами і представниками найкращої експертизи. Потім всі ці відомості будуть закодовані і переведені на компюторське тло, щоб у майбутньому самі компютори могли робити подібні до людських децизії.

ПЕРЕНЕСЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ амбасади з Тель Авіву до Єрусалиму, — чого ревно добиваються американські жиди і що взяли за один з голрвних пунктів своїх передвиборчих кампаній обидва головні президентські претенденти на номінацію від Демократичної партії — Волтер Мондейл і Ґері Гарт, — викликало застереження з боку республіканського президента Роналда Реґена, який уважає такий крок „немудрим". На думку президента Реґена, таке перенесення ще більше поглибить різномову поміж Америкою і арабським світом, насправді ж не дасть аж надто великих переваг ані Америці, ані, тим більше, Ізраїлеві як державі, що рано чи пізно мусить таки мирно співіснувати з багатьма арабськими державами в тому обширі.

ТРИ ПРЕЗИДЕНТСЬКІ кандидати на номінацію Демократичної партії — Волтер Мондейл, Ґері Гарт і Джессі Джексон, у середу, 28-го березня, мали вже шості з черги дебати поміж собою в Колюмбійському університеті, в Ню Йорку, якраз у час, коли лишилося тільки кілька днів до преважливих і для Гарта і для Мондейла нюйоркських передвиборів, що відбудуться у вівторок, 3-го квітня. В тому дні вирішуватиметься доля 252-ох нюйоркських делегатів на Демократичну конвенцію, без яких не може обійтися ні Мондейл, а тим більше Гарт. Досі рахунок поміж двома головними кандидатами на демократичну номінацію є такий: Гарт виграв передвибори і „кокуси" в 13-ти стейтах ЗСА, Мондейл виграв — у 11-ох стейтах. Майже порівну припадає на обох кількість так званих „популярних голосів", тобто — індивідуально віддані голоси в прямому голосуванні. Але кількістю делеґатів Мондейл дуже переважає Гарта. Мондейл досі здобув 752 делеґати, а Гарт — 437. Для номінації на Конвенції Демократичної партії потрібно мати 1,967 делеґатів. Всіх делеґатів конвенція матиме 3,933.

ВЕЛЕТЕНСЬКА БУРЯ із сніговією, дощем, торнадо та з гураганними вітрами навідала південносхідні стейти і спричинила в ніч з середи на четвер, 28-го і 29-го березня, великі спустошення в майні і людях, особливо в Південній Каролайні, де за приблизним підрахунком загинуло від лиховісної погоди 74 особи. Ця, одна з найсильніших зимово-весняних бур, викликана зударом повітря майже небувалих досі різних температур. Наприклад, у згадану середу на півночі ЗСА температура впала нижче 2 ступенів Фаренгайта, а на півдні Тексасу була небувала спека — 106 ступенів Фаренгайта.

УСТАНОВИ І ОРГАНІЗАЦІЇ ВІТАЮТЬ УНС

Продовжуємо друкувати уривки з листів-привітів, що наспіли на руки головного предсідника д-ра Івана Флиса з нагоди 90-річчя УНСоюзу.

УКРАЇНСЬКИЙ БРАТСЬКИЙ СОЮЗ

Вельмишановний Пане Предсіднику!

Виконавчий Комітет Українського Братського Союзу та все його членство щиро вітають Вас, Головний Уряд та всіх членів з нагоди дев'ятдесятилітнього існування Вашої братської організації Українського Народного Союзу.

Дев'ятдесят років існування організації це дуже довгий період часу, це доказ, що вона виправдала своє існування, що вона необхідна в житті нашої громади. Ця річниця-це доказ чергового великого досягнення для членів Союзу і всієї української громади.

Історія української еміґрації, це історія братських союзів. Український Народний Союз, як найстарша і найбільша братська організація може похвалитися також найбільшим вкладом в розбудову української громади у вільному світі та допомозі своєму народові на рідних землях.

Нам було дуже приємно разом з Вами працювати у всіх починах нашої громади на протязі декількох десятків років, зокрема, коли ходило про вдержання її стабільности і єдности. Я не маю сумніву, що таку співпрацю найдемо також і в майбутньому, для загального добра української громади і наших братських організацій.

Ми радіємо Вашими досягненнями і здобутками. Прийміть від нашого уряду і всього членства вислови пошани і признання за Вашу корисну працю та прийміть щирі побажання успіхів у Вашій дальшій праці.

З Братським привітом і пошаною.

За Головний Уряд УБСоюзу

ІВАН ОЛЕКСИН, голова

СУК „ПРОВИДІННЯ"

Високоповажний Пане Предсіднику!

Дякую Вам за повідомлення, що найстарша в світі українська установа, Український Народний Союз, цього місяця відзначає 90-ліття з дня свого основання.

90 років, це немалий час для будь-якої, зокрема для української установа, яка поставила своїм завданням працювати для добра української спільноти і впродовж свого існуваня дала великий вклад в життя і розбудову української спільноти в Америці.

Вітаючи очолену Вами установу, ґратулюю за її дотеперішні досягнення і сподіваюся, що вона надалі відіґраватиме корисну та позитивну ролю в співпраці з усіма конструктивними силами нашої спільноти і причинятиметься до розголосу української справи.

Я глибоко переконаний, що наше майбутнє в Америці буде забезпечено, коли братські Союзи, співпрацюючи і спільно розглядаючи важливі проблеми нашого життя, керуватимуться найвищими іеалами згідно з навчанням Церкви і з думкою про добро не тільки українців за кордоном, але і всього українського народу. Щасти Вам Боже!

З правдивою пошаною та християнським привітом

За Головну Екзекутиву СУК „Провидіння"

о. Монсеньйор СТЕФАН ЧОМКО
головний предсідник

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

.....Дев'ятдесят років організаційної праці УНСоюзу — це доказ живучости й активної діяльности не тільки самої установи, але і всієї української спільноти на північно-американському континенті. Український Народний Союз із густою мережею Окружних Комітетів, Відділів і десятками тисяч членів, впродовж майже сторічного існування не лише зберігав, але й плекав та розвивав українську культуру, традиції, пропаґував їх на сторінках свого щоденника „Свободи", що був кожноденним духовим кормом українців в Америці, Канаді й вільному світі.

Український Народний Союз завжди стояв на сторожі збереження і розвитку рідної мови, призначуючи стипендії для студій української мови і предметів українознавства..."

д-р МАРІЯ КВІТКОВСЬКА, голова
НАДІЯ МАЛАНЧУК, секретар

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА

„...Український Народний Союз виявив органічний ріст і силу і не тільки став вирішальним фактором в житті американських українців, але водночас він був і є організованою українською формацією, тісно духово пов'язаною з нашими братами на рідних землях. Тому ми зокрема хочемо відмітити багатогранну допомогову діяльність Українського Народного Союзу різним ділянкам розвитку і боротьби українського народу на батьківщині, ідейну, моральну, фінансову та дипломатичну поміч у прагненні до незалежности..."

МИРОСЛАВ ПРОКОП, голова
РОМАН БОРКОВСЬКИЙ, секретар

СВІТОВА КООРДИНАЦІЙНА РАДА ІСНО

.....УНСоюз належить не тільки до найбільшої та найстаршої української установи на північно-американському континенті, але своїм минулим, своєю активною дією та своєю потугою належить до найбільш заслужених українських організацій. Впродовж 90-ти років творчої та плідної діяльности УНСоюз перевищив свої основні завдання, проводячи всебічну та всегранну працю в різних напрямках нашого національного життя.

Закінчення на ст. 3.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members: $7.50 — 6 months, $15.00 — 1 year. Change of address - $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:

"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00. Для членів УНСоюзу $7.50 на 6-місяців, $15.00 — на рік. За кожну зміну адреси — $1.00.

Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Релігійне життя і комунізм в Юґославії

Не зважаючи на чотири десятиріччя комуністичного і атеїстичного правління у Юґославії, релігійне життя і практикування релігії не тільки не заникли, але навпаки вказують на постійний розвиток і організовану динамічність. До таких висновків прийшли автори обширного звіту про релігійне положення в Юґославії з радіопередачі „Радіо Вільна Европа".

Комуністична партія в Юґославії нараховує 2.2 мільйона членів, і велике число їх ходить до православних і католицьких церков і до ісламських мечетів. Що число практикуючих релігію мусить бути велике вказують часті заклики компартії, в яких перестерігається своїх членів, щоб вони не брали активної участи в релігійних обходах і торжествах. Дуже часто молоді члени партії шукають вказівок і поради в партії, коли, наприклад, дівчина виходячи замуж за комуніста, хоче вінчатися у церкві.

Недавно Статутова секція компартії порушила це питання публічно питаючи: „Марксизм як ідеологічна основа для практичної діяльности комуністів, є несумісною з релігійними почуваннями і тому членство в партії виключає будь-які вірування".

В порядку „внутрішнього вишколу" членів у безбожництві, партія, цебто Ліґа комуністів Юґославії, видала в червні 1983 року спеціяльну проклямацію, під назвою „Комуніст мусить бути атеїстом!". В тексті сказано, що „деякі члени партії охрищують своїх дітей в церкві, беруть участь у церковних шлюбах та дозволяють священикам ховати померлих... Атеїзм є частиною світового комуністичного світогляду, який вони є зобов'язані пропаґувати на кожному кроці..."

У цій самій аналізі релігійного життя у Юґославії можна прочитати нагану для партії за це, що партія занедбала „атеїстичне виховання молоді", потверджуючи, що церкви і мечети є переповнені молодими людьми. На Різдво сербські православні церкви заповнили вірні, серед яких „90 відсотків були вірні віком понижче 30 років".

Цікаво, що комуністичний уряд толерує існування релігійної преси, яка дуже часто полемізує з урядовою комуністичною пресою. Наприклад, католицький двотижневик у Загребі, „Ґлас Конціла", часто пише про це, що компартія повинна дозволити своїм членам ставати також членами церков. Православний тижневик „Православіє" помістив статтю о. Зарка Ґавріловіча, в якій він критикував уряд за протирелігійну пропаґанду, тоді „коли є конечною єдність нас всіх не тільки тому, що немає розв'язки важких економічних проблем, але також з огляду на загрозливу ситуацію в світі".

Як можна було сподіватися, урядові комуністичні видання, як тижневик „Комуніст" і щоденник „Борба" видрукували ряд антирелігійних статтей, із осудом тих статтей, що появилися у вищезгаданих церковних часописах.

Звичайно такі напади йдуть впарі із стандартною рутиною пропаґування марксизму-комунізму у цих комуністичних щоденниках, а релігійні діяння називають „політичним клерикалізмом".

Як відомо, в Юґославії живуть також наші брати-русини, які переїхали туди ще за часів цісаревої Марії Терезії. Існує там окрема католицька епархія в Крижівцях з двома єпископами — Славоміром Мікловсом і Йоахимом Сеґеді. Більшість церковних громад — українська, а меншість творять хорватські і румунські вірні.

Українські церковні громади провадять культурно-суспільну діяльність і втішаються повною свободою, хоч зараз, після закінчення Другої світової війни, були політичні репресії проти активних українців.

Дописи з життя громад, установ, організацій чи осіб мають бути не довші за три сторінки машинопису, писані через два інтервали і лише на одному боці листка паперу. Якщо допис писаний рукою, слід також дотримуватися великих відступів поміж рядками й писати розбірливо. Дописи слід надсилати до десяти днів після відбуття даної події. Редакція застерігає за собою право скорочувати дописи й правити мову. Просимо дописувачів подавати повні імена і прізвища, не скорочуючи їх. У випадку англійських імен чи назв треба дати в дужках і їх.

Юліян Мовчан

„ПЛЮСИ" І „МІНУСИ" АМЕРИКАНСЬКИХ ВИБОРІВ

Оскільки в цьому році мають відбутися президентські вибори, тому традиційно цей рік тут називають роком виборів. (Крім виборів президента, правдоподібно, має бути перевибрано або вибрано також певну кількість сенаторів та конґресменів). Саме тому нашим читачам не зашкодить бодай коротко глянути критичним оком на американську виборну систему. Як воно є з цією системою? Чи все в ній аж так ідеально як теоретично повинно б бути в такій демократичній країні якою є З'єднані Стейти Америки?

Для нас, американських громадян українського походження, таке питання не може бути байдужим, бож участь у виборах керівних органів нашої „другої батьківщини" є нашим громадським обов'язком (чи всі з нас виконують цей обов'язок — це інше питання).

Не може бути двох думок — американська виборна система має багато позитивних рис. Однією з найголовніших із них є право голосування незалежно від свого соціяльного стану, статі, релігійної приналежности, минулого чи расового походження, як також незалежно від своїх політичних поглядів чи будь якої політичної приналежности. Хто жив, наприклад в совдепії, той добре мусить пам'ятати, з якою ненавистю та недовір'ям режим там ставиться до всіх тих, хто був розкуркуленим, мав батька петлюрівця або взагалі будь-коли був запідозрений в будь-якій протисовєтській чи протиросійській діяльності. (І тому навіть тоді, коли людина відбула багато років тюрми чи заслання, після „звільнення", як правило, її ще позбавляють „права голосу" на 5-10 років).

Другою не в меншій мірі позитивною прикметою американських виборів є те, що незалежно від того, за кого людина голосує і як голосує, вона не мусить журитися, що буде покарана зате, що голосувала „не так", як комусь могло подобатися. І то навіть в тому випадку, якщо б голосування було не таємним, а відкритим (голосування у ЗСА звичайно, є таємним). І взагалі, людина тут може голосувати або не голосувати — це її особиста справа, бо до цього ніхто її не змушує.

Хоч в СССР формально також люди не змушені брати участи в голосуванні, проте з практики знаємо, що той, хто зігнорував совєтські вибори, дуже легко може попасти до списків „підозрілих" чи „неблагонадьожних" з усіма звідси випливаючими малоприємними „послєдствіямі"...

На жаль, є також деякі „але" щодо американської виборної системи. Передовсім, неприємно вражає, факт, коли, кандидат, як правило, претендуючи на вибір на те чи інше становище — включно на становище президента, висуває свою кандидатуру сам, а не його партія чи будь-яка організація чи громада. А тим більше „несмачно" виглядає, коли, розпочавши кампанію за свій вибір, кандидат при кожній нагоді і ненагоді розпочинає сам себе розхвалювати, тобто, без всякого почуття скромности розпочинає займатися самохвальбою і самореклямою. Мовляв, дивіться, люди, який я здібний, які маю чудові пляни на розв'язання всіх і всяких проблем — в тому числі проблеми безробіття, інфляції, оборони, і т. д. і т. д. Я маю, мовляв, великий досвід, „нову ідею", знав потреби населення і т. д., чого не знає мій суперник.

Якби такий кандидат висловлював всі ці обіцянки не від своєї власної особи, але як представник чи уповноважений своєї партії, то це ще, як кажуть, було б півбіди. Але ж він апелює від своєї власної особи, хоче переконати своїх виборців, що тільки його кандидатура буде найкращою і найдоцільнішою!

Замість того, щоб займатися своїми безпосередніми обов'язками, які, як сенаторові чи конґресменові, доручили йому виборці і за що з каси податкодавців він дістає добру платню, той кандидат ще майже рік перед виборами ввесь свій час і всю свою енерґію витрачає майже виключно для того, щоб за всяку ціну бути обраним або переобраним на той чи інший урядовий пост. Чи це нормальне явище?

Загальновідомо, що самохвальба чи самореклямa, які несполучні зі загальноприйнятою етикою, ніколи не належали до добрих прикмет людини. („Хвали мене язичку", як у нас казали про таких людей). Чому — зрозуміло. Абстрагуючи від американських кандидатів, при цій нагоді варто нагадати, що серед тих, що самі себе розхвалюють і багато обіцяють, дуже часто можна бачити демагогів, брехунів а то й звичайних пройдисвітів. Хіба, наприклад, Ленін, Муссоліні чи Гітлер не прийшли до влади за допомогою свого красномовства, помноженого на демагогічні обіцянки створити „рай" у їхніх країнах, якщо вони тільки дістануться до влади?

Якщо ми вже згадали про етику, то, на жаль, тут існує подвійне мірило: те, що для одного може бути неетичним і недозволеним, для іншого, навпаки, є етичним і дозволеним. Припустімо, наприклад, що якийсь лікар аби побільшити свою „клієнтелю", розпочав афішувати, який-то він добрий лікар, як чудово оперує і взагалі лікує пацієнтів, і т. д. Не може бути сумніву, що за порушення лікарської етики та за саморекляму, йому негайно відняли б лікарський „лайсенс" і таким

Закінчення на ст. 3.

Мгр Мирон Утриско

ЧИ БУЛО ЧУДО ПІД ВІДНЕМ 1683 РОКУ?

Добре вишколена, сильно узброєна і до тих часів непереможна 200,000 турецька армія, якою керував сам великий везір Кара Мустафа, вже два місяці облягала добре уфортифікований Відень, столицю Австрії, який, одначе, боровся вже останками сил. Як це сталося, що 12. IX 1683 р., протягом кількох годин, ця величезна армія, що завоювала Східню Европу, західню Азію і північну Африку, втекла в паніці з-під Відня, залишаючи все добро напризволяще? Колишній редактор „Америки" св. п. А. Цурковський написав би про це „Як це пояснити" А актор Джек Пеленс (Володимир Палагнюк) у своїй телевізійній програмі „Вірте, або не вірте"... сказав би — але так було! Ніхто з чужинецьких істориків не описує докладно самого перебігу битви. Чому? Бо їм невигідно хвалити когось іншого. Коли читати те, що написане, то виходило б, що сталося чудо! Втричі менші відсічні, на борзі зібрані війська, на протязі дуже короткого часу, бо всього кілька годин, перемогли добре озброєну і уфортифіковану загартовану в боях турецьку армію!

Коли облога Відня проволікалася і наближалася осінь, то султан Магомет IV, що ще того року бажав заволодіти Західньою Европою, окремими післанцями наглив Кару Мустафу, щоб він кінчив облогу Відня і продовжував похід на Захід. Що було причиною, що нагло вся ця величезна мілітарна потуга залишила Відень і в переляку та паніці втекла на Схід? Подати перебіг цієї битви під Віднем є якраз ціллю цієї статті.

В умові зі союзниками король Собєський обіцяв прийти під Відень із 40-тисячним військом, тому його зробили командантом відсічі Відня, а, прибувши під Відень, його армія нараховувала всього 22,000 вояків, в цьому коло 10,000 тисяч польських гузарів, тритисячний козацький папський корпус і біля 9,000 звербованих українських добровольців із Західньої України. Собєський нетерпеливо чекав на прихід головної української козацької армії, тому своїми післанцями до Кракова вимагав, щоб та армія якнайскорше прибула під Відень, бо без неї він битви за Відень не починає! В листі до жінки Собєський писав: „...не дбаю вже ні про кого, тільки про самих козаків, як надійдуть, слід давати їм вози і харчі та висилати під Відень, без інших можу обійтися.

Мало хто хоче признавати іншому його заслуги, кожний вихваляє себе і свій народ. Так було і з описом віденської битви, про яку чужинецькі історики не написали всієї правди. Як це можливе, щоб в такій для Відня безнадійній ситуації до кількох годин 200-тисячна турецька армія залишила Відень і втекла на Угорщину? Чи це було чудо? Чужі джерела ані не вияснюють того чуда, ані не говорять правди, бо не хочуть признати, що перемогу під Віднем вирішила українська козацька армія! Перемогу приписують польському королеві Собєському і польській армії, не подаючи точно скільки було польського війська під Віднем, а їх було всього коло 10,000! Вони не могли в ніякому разі вирішити перемоги. Чому польських вояків було так мало? Та ж Собєський вів вербункову акцію для оборони Відня не лише серед українців, але також і поляків, та на ту акцію отримав великі гроші від Папи Інокентія XI. Але, не дивлячись на те, поляки не голосилися до війська для боїв з турками. Головна причина основувалась у цьому, що французи, які постійно були з поляками в союзі, були вороже наставлені до австрійців і підтримували турків. Вони були б раді, якщо б турки знищили австрійську державу, з якою французи довгі роки воювали. Французький уряд вислав до Польщі спеціяльних емісарів, добре наладованих грішми, завданням яких було відмовляти поляків від участи в обороні Австрії. Ті емісари мали великий успіх серед польського населення. Тому Собєський переніс головну вербункову комісію з Кракова на Україну до Львова. Папа Інокентій XI, який у великій мірі фінансував похід проти турків, знав добре про ту акцію французів і тому всі надії для рятунку християнської Европи від ісламського заливу покладав на українських козаків. Цим самим він вислав свого нунція на Україну, для вербування козаків до походу на турків. За свої гроші Ватикан створив навіть козацький корпус, який бився під Віднем під папськими прапорами.

Щоби паралізувати ті заходи Папи турецький султан Магомет IV пропонував українцям самостійну державу під протекторатом Туреччини, на що, одначе, українці не погодилися, а продовжували на всіх фронтах війну з турками, чим утруднювали їм агресію на Европу. Щойно 10-го вересня того року прийшла під Відень головна козацька армія під проводом отамана Гоголя і його заступника Семена Палія (Евгена Гурка), та коло 15 полків козаків. Прізвища 112 полковників подано в книжці „Ю. Кульчицький і Козаки, герої віденської перемоги" — Філядельфія 1983, стор. 36; сьогодні подаю імена дальших двох полковників:

Закінчення на ст. 3

Михайло Бажанський

КОСТЬ МЕЛЬНИК – ЛЮДИНА ВИСОКОГО ПОРИВУ

(Спогад-студія)

Кость Мельник опинився в Празі, здається вже в 1928 році серед студентської молоді. Він дуже мало говорив про себе і про свої молоді роки, так що небагато запам'яталося про його дитинство, гімназію і про його батьків. Був надзвичайно веселої вдачі й в кожну розмову вносив жарт і, здавалося, що в тій людині існує тільки безжурність, радість і життя та насолода до розваг. Та, насправді, так воно не було. Він прикривав свої глибокі почування, свою серйозність поверховною студентською поведінкою. Ніколи не допустив навіть своє довкілля до свого приватного світу: болю, почувань та навіть світовідчувань. Тільки в дуже близькому колі співробітників він виказав велику повагу і тепле зрозуміння до труднощів життя та велику любов до безкорисної відданости підпільній роботі. Тому і приблизився до друзів, які тим ділом займалися; вже на сходинах в Українській Студентській Академічній Громаді видно було його наставлення, а потім у відділі ОУН. Дуже швидко в колі одчайдушних людей перебрав ініціятиву до своїх рук. Точніше, це було коло націоналістичних творчих сил, що стояли близько культурно-освітньої референтури ОУН, що саме тоді створилася на терені Праги. В цій групі Кость відіграв визначну ролю. Неменшу ролю взяв на себе в Академічній Громаді, а особливо визначився на терені Центрального Союзу Українського Студентства (ЦеСУС).

У початках Культурно-освітньої референтури не було. Група культурно-освітніх діячів зосереджувалася коло журналу „Розбудова Нації", редактором якої був Володимир Мартинець. Він скликав гурт обраних людей на гутірки, зустрічі тощо. Це гроно людей походило переважно із членства Відділу ОУН, в Празі. Наприклад, обрання націоналістичного гимну і націоналістичного стилізованого тризуба відбулося ще за ініціятивою Володимира Мартиня, на його терені. Щойно згодом виникла потреба створити самостійне тіло, бо редакція „Розбудови Нації" створена була до політичних справ. І так оформлено культурно-освітню референтуру. До цього і пригодилася нова людина, що з'явилася на овиді, яка гідно могла очолити ту роботу. На націоналістичному небі виросла постать молодого поета Олега Ольжича, „сина" поета Олександра Олеся, як залюбки в той час називали Ольжича. Олег закінчив саме тоді університет, склав докторат з археології. Формуючи цю референтуру, Олег Ольжич звернув свою увагу на Костя Мельника. І він собі обрав його до адміністрування новим твором. Кость виказав непересічні здібності, Технічно опанував дію і вив'язувався знаменито.

Центром став старший вже будинок під Вишеградом, перед Нуслями. Його треба було спочатку дезинфекувати, дещо ремонтувати і вигосподарити. Треба було мати до розпорядимости кілька машинок до писання, декілька столів, папір і все канцелярійне приладдя. Треба було доглянути, щоб на час були полагоджені справи, невідкладні замовлення, переписування матеріялів друкування, висилка статтей, журналів, бюлетенів тощо. Вілла Бєлка, так звався той будинок, незамітна від людського ока, притиснута була до пагорба, зароілася роботою. До неї можна було зайти із кількох сторін, не звертаючи на себе ніякої уваги зацікавлених. Тут відбувалися також зустрічі, чай, літературні гутірки, читання нових творів. Серцем того кипучого життя був Кость. В нього був такий характер, що дуже імпонував Ольжичеві. Назовні бравурний, а при праці постійний, точний, дбайливий, а головно конспіративний, що в тих часах було дуже потрібним. Його конспірація була неначе вродженою в умі, костях і крові. На форумі різноманітної публіки ніхто був би не ствердив, що Кость-визначний член ОУН, на відповідальному пості. Конспіратор, якому довірено багато справ, про які мало хто знав і про які до кінця його життя напевно ніхто не довідався.

Організація не розпоряджала великим бюджетом. Подивугідним було, що Кость давав собі раду і з тим фондом, який був йому до диспозиції. Кость цілком відповідав вимогам часу в широкому значенні цього слова. Завдяки своїм організаційним здібностям він проявив себе незаступимим. Не можна детально описати його виконність, яка проявилася у вірному служінні для цілости — надлюдською видатністю. Треба б іти день за днем, місяць за місяцем і рік за роком, системою календаря-щоденника, щоб записати його вклад у роботу і справедливо осудити успіхи. Та ніхто з нас не провадив щоденника. Успіх Костя полягав в тому, що він пам'ятав про кожну найдрібнішу справу, про кожну зустріч, про кожне зобов'язання дане комунебудь. Він пам'ятав про все. І тому справи цієї референтури були наладнані якнайкраще.

Надійшов час, що з Віллою Бєлкою треба було попрощатися. Ми з Костем перейшли на помешкання „На Гржебенех", де він однаково із своїм шляхетним темпераментом — створив новий осередок культурно-освітньої референтури. Часи вже змінилися. Настав арешт співпрацівників „Розбудови Нації". Багатьох мусіло покинути Прагу, дехто мусів відійти з овиду поліції. По вбивстві міністра П'єрацького настали прикрі часи для ОУН. Кость мусів також покинути Прагу. Переїхав до Відня, звідкіля утримував тісний зв'язок з Прагою. Я друкував у нелеґальній друкарні для нього деякі видання, які важко було йому зорганізувати у Відні із-за різних причин: леґалізаційних, а також невигідних матеріяльних умов. У Відні. Кость зайняв референтуру контактуючого між Берліном-Римом і Карпатською Україною, яка була тоді в орбіті дій Проводу ОУН.

Прийшла Карпатська Україна із своїм новим надійним етапом-сподіваннями на здобуття своєї держави. В боротьбі за неї й в творчому діяпазоні змагалися члени культурно-освітньої референтури в Хусті. Створили леґендарну „Летючу Естраду", підсилили мілітарний вишкіл в Карпатській „Січі", господарили в Гостинниці Карпатської „Січі", як також в Кошарах, де було карпатське військо. Кость з Відня чимало допомагав матеріялами та інформаціями. Був дорученням прив'язаний до центру і сам не мав змоги заглянути до Хусту, де працювали його друзі. Знав докладно, що в Хусті, в тому славному році 1939, діється. Неймовірно хотів там бути. Пережив дуже глибоко втрату Карпатської України, як і ми всі. Поранені на дусі і тілі розбіглися члени культурно-освітньої референтури по світі. Дехто попав до полону мадярського. Дехто врятувався, а багатьох полягло геройською смертю.

Закінчення на ст. 4.

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про людські гроші

Немає, здається, тепер тижня, щоб американська преса не розписувалася про уявні чи справжні „нечисті історії" відомих у публічному, а передусім політичному житті одиниць. Ці історії, з правила, торкаються грошових справ. Можна припускати, що чим ближче до виборів, тим більше таких сенсацій буде появлятися, бо політична боротьба — безпощадна і в ній розшукують з особливою пильністю кожний слабий, або нечесний момент у противника.

В останніх днях жителі Ню Йорку та околиці мали нагоду, аж до пересичення слухати та читати про скандал із канцлером публічного шкільництва міста Ню Йорку Альфонсом Альварадо, який здогадно, позичив великі суми грошей від своїх підвладних, без можливости їх звороту, як теж фальшував свої податкові зізнання та мав інші фінансові нечисті справи. Не менше славна тепер і справа приятеля президента Реґена Едвина Міса, якому приписують різні неясні справи, щоб тим не допустити на один із найбільше престижевих постів, генерального прокурора. Таких і подібних історій можна б перераховувати без кінця, але одні стають голосні, другі втихають при допомозі людців також не дуже то чесних у грошових справах.

Але так лише подумати: А. Альварадо на своєму відповідальному за ціле міське шкільництво пості розпоряджав трьома з половиною більйона долярів річно, і це не були його гроші, а, так сказати б, людські. Як страшенно легко, виявляється, є розпоряджатися чужими грошми та видавати їх там, де не треба!

Ця дивна мораль у відношенні до господарювання чужою власністю — це в теперішніх часах, на жаль, явище загальноприйняте також і в нашій спільноті, може, завдяки чужому прикладові або таки самотужки. І тому, коли справа Альварадо чи Міса, чи іншої публічної постаті в американському світі, дивує і обурює нас посередньо, то, як бачимо, розтратність людського гроша у нашому вужчому колі — вже справді болить.

Немає де правди діти, наша українська спільнота, протягом довгих років перебування на нових поселеннях, виказала вийняткову жертвенність і щедрість. Скільки вже мільйонів долярів зібрано за тих сорок років на різні цілі, здається, ще не зрахував точно ні один із наших істориків еміґрації чи економістів. А варто було б нам усім довідатися про точні числа, бо вони, напевно, дуже імпозантні. І коли тільки зайде потреба: встановлення нової твердині науки, поміч землякам, поставлення пам'ятників славним людям, церков, закуплення домів, осель, допомога молоді, а передусім допомога всім змаганням, що мають на цілі вільну Україну — українці без різниці переконань складають щедро свої пожертви, як вияв свого глибокого патріотизму, який не конечно показувати словами.

Але чи завжди та спільнота точно знає, як господарять її часто важкою працею здобутими грішми? Чи завжди ті, які ними розпоряджаються, є такі ощадні, як із власними фондами і чи розраховуються вони публічно до останнього цента? Мабуть, не все, бо вже не один раз мали ми нагоду слухати або і читати про велику легкодушність у видаванні людських грошей при різних, прерізних нагодах. Чи це вплив оточення чи відвічна людська хиба?

Наш нарід був завжди багатий в народну словесність і дуже влучні приповідки. Пригадуючи одну з них, хочеться її парафразувати до нашої теми: „Наші гроші не водиця — проливати не годиться..."

О-КА

Ікер — і юні читачі

У „Свободі", ч. 42 з 24-го лютого 1979 року, була стаття І. Керницького „Вишиваний губернатор". Генеральний губернатор Канади Едвард Шраєр представлений у ній не тільки, як приятель українців, який вбирає на „Маланку" в Вінніпезі вишивану сорочку, але як людина, що свобідно володіє кількома мовами, в тому українською, й нею радо послуговується. Автор допису поставив губернатора за приклад для нашої молоді.

Річ ясна, що в школі українознавства треба учнів зазнайомлювати з такими фактами й заохочувати до наслідування. Отже учні десятої кляси в Рочестері, Н.Й., дістали тоді доручення принести до кляси згадане число „Свободи", читали цю статтю, широко обговорювали, а на домашнє завдання повинні були відповісти на дванадцять питань, що відносилися до цього матеріялу. Показалося, що всі як один, обов'язок виконали й то дуже гарно. Хотілося подати це до відома авторові, щоб знав, що слова його дійшли до молоді. Вчителька вислала роботу учнів разом з відповідним поясненням.

Іван Керницький не забарився і вислав десятій клясі подяку за несподіванку, привіт і побажання веселих вакацій. Учні зраділи карточкою від відомої усім особи та зі своєї сторони заявили охоту привітати Ікера. Самі написали листа й підписали: Христя Мартинець, Олег Зазуляк, Леся

Закінчення на ст. 3.

На пошану Тараса Шевченка

Для вшанування нашого великого поета, пробудителя української нації Тараса Шевченка в 170-ліття його народження і 123-ліття його смерти українська православна церква Св. Вознесіння в Мейплвуді, Н.Дж., влаштувала свято у неділю, 4-го березня ц.р., у парафіяльній залі цієї церкви з участю парафіян і гостей.

Вранці після Служби Божої при стійці українського й американського прапорів о. Іван Наконечний відправив урочисту панахиду в 128-му річницю смерти Тараса Шевченка; прислуговували п'ять вівтарних хлопців, співав церковний хор під дириґуванням інж. Л. Харченка, солістка Раїса Дідов.

Потім в церковній залі на пошану поета відбулася Академія-концерт, що його влаштував церковний хор, спільно з учнями й учителями недільної школи, старостою якого є І. Самчук, відповідальною за концерт і його підготовку була солістка хору Р. Дідов.

Перед концертом управа церковного хору приготувала обід.

Концерт розпочався відспіванням невмирущого „Заповіту", що його виконав 20-членний церковний хор під дириґуванням Харченка. „Заповіт Т. Шевченка присутні вислухали, стоячи, без оплесків.

Вступне слово сказав настоятель церкви Св. Вознесіння о. І. Наконечний. Він розповів про підготову свята, заздалегідь щиро подякував всім його виконавцям, зокрема церковному хору, його дириґенту, учням і вчителям, Р. Дідов та всім, хто вклав свій труд і приготовив концерт і несподівану перекуску для всіх учасників і гостей.

Потім парафіяни Аїда Федоренко і Константин Степовий виконали монтаж, присвячений поетові, „Любіть Україну", який пройшов з успіхом. Закінчення його було рядками з твору Р. Завадовича „На чернечій горі".

Доповідь про життя і творчість Тараса Шевченка в короткій формі, чистою українською мовою виголосив учень середньої школи Василь Федоренко. Малий п'ятирічний хлопчик І. Стокотельний, син панства Надії Світличної і Стокотельного, що не так давно прибули з України, гарною українською мовою продеклямував Шевченківський „Заповіт". А вже несподіванкою був виступ дітей брата і сестри А. і Д. Вени з мішаного подружжя (мама українка), які доброю українською мовою продеклямували вірш Т. Шевченка „Реве та стогне Дніпр широкий". Вони обоє виступали в українських строях. До речі, хлопчик Вена є вівтарним хлопцем при церкві Св. Вознесіння.

Гарно продеклямували Н. Дубас „І досі сниться", Т. Шевченка і Меланія Наконечна „Сонце заходить" слова Т. Шевченка. Тарас Федоренко, один з вівтарних хлопців, досить гарно виконав „Мені тринадцятий минало" Тараса Шевченка, а вже по-мистецьки, чистою українською мовою твір Шевченка „Лілея" виконала Оксана Федоренко.

В другій частині програми знову виступив церковний хор, який проспівав „Реве та стогне Дніпр широкий" „Сонце заходить, гори чорніють" та „Думи мої, думи мої" слова Шевченка. Присутні нагородили їх гарячими оплесками. На закінчення відспівано національний український гимн „Ще не вмерла Україна".

К. Степовий

Ікер...

Закінчення зі ст. 2.

Телега, Уляна Колцьо, Степан Костик, Михайло Несторович, Василь Лужецький, Павло Стефанів, Андрій Бабюк і Ольга Мазурчак.

Це вже зовсім „роззброїло" Ікера і він написав: „Складаю щиру подяку знаменитим студентам за їхню красну карточку, вислану мені разом із побажанням літнього відпочинку. В заміну за їхній бистрий водоспад, шлю їм самітню квітку на гантерській полонині, разом з передвакаційним привітом з американських гір-Карпат. В їхньому листі студенти запевняли мене, що читання фейлетона 'Вишиваний губернатор' не справляло їм жадної „муки" — (як я думав), а навпаки, приємність. Отже добавляю їм цієї приємности і, — знову ж на Ваші руки, — пересилаю надрукований 10 років тому у „Свободі" фейлетон „Артист і Отелло" (про Шевченка і Олдріджа — Л.Ц.). Може пригодиться Вам, як матеріял для чергової лекції українознавства, — розуміється уже в наступному шкільному році. Ґречно Вам кланяюся, шлю щирий привіт Молодій Ґенерації!" Ваш Ів. Керницький-Ікер.

Обидві карточки зберігаємо з вдячністю, як велику цінність і згадуємо св. п. І. Керницького добрим словом.

Л. Цегельська

Установи...

Закінчення зі ст. 1.

Діяльність Українського Народного Союзу — це праця не лише для членства Союзу, це рівночасно праця для добра всієї української громади тут та українського народу на батьківщині..."

ПАВЛО ДОРОЖИНСЬКИЙ, голова
д-р **ВОЛОДИМИР МИХАЙЛІВ**, головний секретар

СВ. СОФІЯ РЕЛІГІЙНЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ, ЗСА

„...3 нагоди святкувань 90-ліття Українського Народного Союзу, цієї найстаршої й найбільш заслуженої української установи у ЗСА, просимо прийняти від Управи Товариства Свята Софія найщиріші ґратуляції.

На протязі свого існування УНСоюз завжди спішив з поміччю, не лише українській громаді в Америці, але ставився також зі зрозумінням до потреб українського народу на батьківщині..."

д-р **РОМАНА НАВРОЦЬКА**, заст. голови Тов. Св. Софії
д-р **РОМАН ОСІНЧУК**, голова Пат. Фонду
проф. **ЛЕОНІД РУДНИЦЬКИЙ**, секретар

Чи було...

Закінчення зі ст. 2.

Стягайло (за те, що він пішов з полком під Відень, гетьман Самойлович скинув його з уряду), Константин Чечель, про нього пише М. Кукель і Юрій Зарудний, загін якого складався, крім українців, частинно теж із волохів.

Козацьку армію призначив Собєський на праве крило фронту напротив головних турецьких сил, якими проводив сам Кара Мустафа. Дня 11-го вересня після короткої наради з командантами австрійських, німецьких, козацьких та польських військ, рішено 12-го вересня розпочати битву за відсіч Відня.

Кара Мустафі надоїла ця проволока зі здобуттям Відня, тому вислав він якраз того самого дня, а це 12-го вересня коло 20,000 свого найкращого війська, що складалося з вірних яничарів, яких мав коло себе, на головній брамі Відня з наказом їх здобути та зайняти місто. Не знав він, що цього дня союзні війська рішили почати бій за відсіч Відня.

Коли перші бої австрійського війська на лівому крилі, а польсько-німецькі на середущому велися із змінним щастям та успіхами, і турки завзято відпирали атаки союзників, такий бій за Відень міг тривати довший період часу. Тоді Собєський наказав козацькій армії на правому крилі йти в атаку на головні турецькі сили розташовані біля головного шатра, де був Кара Мустафа. Із знаною одчайдушністю, геройством і бравурністю головні козацькі сили вдарили нагло і несподівано на турків. На чолі їхав отаман Гоголь, який вкоротці по зударі з турками загинув, а його булаву і провід козацьких військ перебрав Семен Палій, який завзято мстився на турках за смерть Гоголя. Ослаблений турецький центр, бо половина його здобувала віденські брами, не сподівався тут зустрітись з козаками, відвагу і геройство яких добре знав з боїв в Україні, не витримав нагального удару козаків і почав залишати битву і панічно втікати. Хоча Кара Мустафа та його старшини закликали ставити опір козакам, не вдалося їм запобігти паніці. Головні турецькі сили були в цілковитому відступі, втікаючи з-під Відня залишали все: гармати, шатра, вози, зброю харчі і ввесь живий та мертвий інвентар. За ними втікав на коні і головний командант турецьких військ великий везір Кара Мустафа, залишаючи свої шатра зі скарбами, а навіть свого улюбленого арабського коня напризволяще. За головними турецькими силами почали відступати й інші турецькі частини, залишаючи Відень вільний від облоги. За турками гналися козацькі та інші союзні війська і дігнавши їх під Парканами на Угорщині ще, як пише літописець, знищили поверх 10,000 турків.

Чимало чужинецьких істориків промовчує цей перебіг бою за Відень, а то і перекручує його, приписуючи собі всі заслуги в обороні Відня. Бій за Відень був початком відступу турецької імперії та у великій мірі причинився до її упадку та збереження християнства в Західній Европі. До характеристики тих часів і політичних відносин слід додати, що українська козацька армія виступала тоді, як союзна армія, бо Україна була тоді незалежною лише в союзі з Польщею. Собєський підписувався: Йоаннес III Рекс польонорум магнус дукс Літуеніє ет Україне. На ватиканській европейській мапі українські території були зазначені: Україна— Козакія.

У заголовку цієї статті я поставив питання, чи рятунок Відня був чудом? Так треба було б чуда, щоб без участи української козацької армії врятувати Відень від турецької облоги. В статті „Чи козаки урятували Відень?" авторства Франца Гуммера, поміщеної в „Зальцбурґер Нахріхтен" 5-го червня 1975 року написано, що самі турецькі джерела подають, що козаки врятували Відень. Чому польські та інші чужинецькі держави промовчують цей факт? Історики повинні писати правду і всю правду.

Україна часів Т. Шевченка

Кожного року українська спільнота в цілому світі врочисто відзначає роковини генія і пророка України Тараса Шевченка. Велика українська громада в Дітройті відзначає ці роковини в особливий спосіб та різного роду імпрезами. Поруч загальногромадських відзначень, вшановують Шевченка парафіяльні та українознавчі школи, а також окремі громадські організації влаштовують святочні сходини, присвячені цим роковинам.

Цьогорічний святочний концерт у роковини Тараса Шевченка, що його влаштовують обидві парафіяльні школи НЗПДМ, відбудеться в неділю, 12-го травня, в залі середньої школи при вул. МекДуґал.

Громадські відзначення, що їх влаштували спільно Наукове Товариство ім. Шевченка і Культурно-Громадський Клюб, відбулися в суботу, 10-го березня ц. р., в залі церкви св. Йосафата в Воррені, Миш.

Д-р Богдан І. Лончина з рамени організаторів імпрези відкрив програму, привітавши біля 200 зібраних учасників з доволі численною кількістю молоді, представив прелеґента проф. д-ра Романа Шпорлюка і запросив його до слова.

Д-р Р. Шпорлюк, широковідомий історик-науковець, проф. Мишиґенського університету в Ен Арбор, замість трафаретної промови виголосив з притаманною йому красномовністю науково-історичну розвідку п. з. „Україна часів Шевченка".

У 50-хвилинній промові, при скупченій увазі учасників, прелеґент насвітлив досі маловідомі й ще ніде не публіковані важливі факти про вплив творчости Шевченка на національне відродження України в XIX ст. Його творчість зродила нову добу в історії українського народу — епоху Шевченка. Тези, наведені в промові, викликали жваве зацікавлення у присутніх. Промовець вказав на втрату для української літератури та культури взагалі тих письменників, що писали свої твори перед Котляревським у старослов'янській мові, яких відкинуто як не-українців; процес національного відродження почався одночасно у двох різних віддалених від себе містах України, у Львові і Перемишлі в Галичині та Києві у придніпрянській Україні. Він відбувався без взаємних контактів. На придніпрянщині відродження мало підклад історичних подій, а в Галичині мовний. Деякі українські письменники писали свої твори на філософічні теми російською мовою, уважаючи живу українську мову недостатньою для таких творів.

У наслідок геополітичних обставин, існувала прірва між лівобережною і правобережною Україною. Історичне значення Шевченка полягає в тому, що під впливом його творчости настало духове об'єднання в одну Україну, не як реґіональне, а національне-політичне поняття. Прелеґент окреслив Шевченка таким велетнем, до якого, мабуть, не доріс був український народ у його часах.

Промова викликала жваву й цікаву дискусію, в якій взяли участь: Д. Строїч, п-і Федорович, Т. Швайкун, М. Лаврин, Р. Лазарчук, д-р Р. Климишин й інші. Ціллю дискутантів була аналіза окремих тез, що й осягнено завдяки авторитетним відповідям прелеґента.

Промова була справжнім духовим пиром для учасників та гідним вшануванням Пророка України—Тараса Шевченка серцем і розумом за що щира подяка д-рові Р. Шпорлюкові, а організаторам імпрези зокрема.

Василь Папіж

„Плюси"...

Закінчення зі ст. 2.

чином заборонили б займатися лікарською практикою. Але щодо політиканів, то, як бачимо, такої небезпеки для них не існує: вони можуть розреклямовувати себе скільки хочуть і ніхто їм нічого не може за це закинути.

Другим „але" американської виборної системи є великий вплив грошей. Пригадую ще років 25 тому назад, коли сенатор Джан Кеннеді, кандидуючи на президента на передвибори у Вірджінії, витратив разом 140,000 дол. І він виграв. Натомість, його „суперник" чи конкурент сен. Губерт Гамфрі витратив на свої „правибори" в тому самому стейті „тільки" 30,000 дол. і він програв. Вся преса тоді писала, що Кеннеді міг завдячувати свою перемогу в основному тому, що він, будучи безпорівняно багатшим від Гамфрі, міг дозволити заплатити за ті правибори безпорівняно більше ніж його суперник.

Щось подібне ми бачимо і тепер. Як повідомляють пресові коментатори (в тому числі відома Доротті Фулдгайм з Клівленду), сен. Джан Ґлен „випав" з кандидатів на президента перш за все з причини браку грошей. Преса також повідомляє, що до цього часу Фріц Мондейл витратив на свої правибори приблизно в п'ять разів більше, ніж його конкурент — сен. Ґері Гарт. Звідси мимоволі напрошується висновок, що хто має більше грошей — той має більші шанси виграти в виборах, і, навпаки. І, може, саме цим пояснюється той факт, коли в сучасному Сенаті серед 100 його членів нема жадного робітника, а в Конґресі серед його 435 депутатів є лише шість робітників (точніше, профспілкових „босів", виборчі кампанії яких фінансувалися з профспілкової каси).

Звичайно, такий аж ніяк не ідеальний стан не може не залишати неґативних наслідків на виборчий процес — в багатьох американців все більше зростає апатія чи недовір'я до виборів. Наприклад, якщо в 1964 році у виборах президента взяло участь 63 відсотки населення, яке мало виборче право, то в 1968 році цей відсоток зменшився до 61, а в 1980 році — майже половина (52,3 відс.) американців не брала участи у виборах свого президента.

Не можна не відзначити ще одного куріозу американських виборів. Виявляється, що всі злочинці, які засуджені і відбувають по тюрмах кару — в тому числі і вбивці, користуються таким самим правом як і решта громадян. Хоч, правда, порівняно до всього населення, відбуваючих кару злочинців відносно не так багато, аби вони мали помітний вплив на наслідки виборів (хоч, кажуть, інколи лише один голос може вирішити справу), проте з морально-етичного, а тим більше юридичного погляду якось тяжко погодитися, щоб у державі, побудованій на справедливих законах, злочинець мав такі самі громадські права, як і чесна людина. Панове правники чи юристи,— що ви на це?

МУСУЛМАНСЬКІ ПОВСТАНЦІ в Афганістані, які воюють проти совєтських окупаційних військ, плянують розширити свою діяльність і перенести деякі свої дії на совєтську територію. Британський журнал „Джейнс Діфенс Віклі" надрукував статтю Джана Ґанстона, який вступив до афганської повстанської групи Геші Іслямі, яка вже два роки проводить певну аґітацію серед таджицького і узбецького населення середньоазійтських республік Совєтського Союзу. Ґанстон заявляє, що партія Геші Іслямі має приблизно 3,000 прихильників серед мусулман у Совєтському Союзі.

ВІЙСЬКОВИЙ УРЯД Ніґерії утворив спеціяльний трибунал для суду багатьох сотень осіб, яких обвинувачують у корупції, поганому управлінні та надуживанні владою під час попереднього цивільного пралівння. Покищо невідомо, чи скинутий президент Шеґу Шаґарі, який знаходиться під домашнім арештом в Ляґосі, та віцепрезидент Алекс Еквуеме, також арештований, стануть перед тим надзвичайним судом. Трибунал розпочне розгляд справ незабаром, але точна дата покищо невідома. Понад 500 одіб були арештовані після скинення уряду президента Шаґарі.

Кость Мельник...

Закінчення зі ст. 2.

Почерез Румунію, Букарешт і Београд я продістався до Відня і віднайшов Костя. Зайшли ми до каварні Ґете. Я оповів Костеві про надійні дні в Хусті і трагічний епілог. Кость подивися на мене, на мій полинялий одяг, вимучене від неспання обличчя, і вдумався в безнадійне положення, яке я йому змалював. В думках його з'явився жаль над долею багатьох і над моєю. Але Кость залишився назовні давнім Костем. Прикрив в собі співчуття, і перейшов у свій бравурний стиль вислову, перейшов у своєрідний гумор: „Але ти, Михасю, — сказав він до мене, — воював? Правда?" І почав розпитувати про всіх друзів, яких він знав. І так ми перейшли до справ, якими він жив, безмірно в них закоханий. Важко схарактеризувати його душевний стан. Але я бачив його душу, для мене вона була відкрита, хоч як він замикався передо мною. У моїй особі він бачив програну, змарновані титатічні зусилля боротьби, до якої ми всі приготовлялися разом в голоді, холоді, щоб побудувати Карпатську Україну. Переживав важко цю зустріч зо мною, тому й прикрив її цією фразою: „Але ти воював? Правда?" В цьому вислові заховав він свій біль, тугу, жаль і скорботу і маленьку нову надію, що наростала в ньому візіями нового маршу, який надійшов. Великою його заслугою в цьому періоді є видання настільної книги про боротьбу в Карпатській Україні і участь членів культурно-освітньої референтури в тому геройському змагу.

Нове, те, що жевріло в ньому, надійшло невдовзі. Це похід на схід, до якого Кость себе вклав знову цілого. Проминуло декілька років і ми знову побачилися у Львові, на Лонцького, у в'язниці Ґестапа. З Костем ми пройшли магістралю почерез Краків, Берлін аж до 80-го відділу Саксенгавзену, що розмістився на полях Бранденбурґії-Брец. А звідтіля Вольф, забрав його до головної кватири Ґестапа в Саксенгавзені, щоб мати Костя під рукою. Щастя хотіло що Кость вийшов живим і в 1945-му щасливо одружився і став батьком. Прожив ще два значні епізоди свого життя, які призвели його до великої осторожности.

Був на суді над катом Вірзінґом у Нюренберзі. Звинуватив Вірзінґа у звірському поступуванні. Сказав, що Вірзінґ наказав закувати Костя проти волі навіть інших ґестапівців. Не щадив словами в оскаржуванні й приписував Вірзінґові вбивство Ольжича. Вірзінґ на суді сказав, що він ані Костя, ані інших свідків-українців, що свідчили проти нього не знає.

Другий епізод, далеко глибший своєю трагікою. Фатальним збігом обставин Військовий Трибунал над воєнними злочинцями натрапив на прізвище К. Горського, яке належало Костеві. І він вже знайшовся в руках совєтської аґентури і призначений був на смертну кару. Чудом врятувався. Цей епізод терпким осадом залишився у його душі і позначився огірченням в дальшому його наставленні. До того огірчення причинився ще один факт в організації, так що Кость замовк на якийсь час.

Переїхав до ЗСА і поселився з родиною в Клівленді, де дуже швидко та інтенсивно включився в рідношкільні справи. Працював так фанатично, як і тоді для ОУН, і з такою самою любов'ю віддав себе „Рідній Школі", яку любив від дитинства. Не раз виглядало, що в розгарі цієї праці, хотів забути про все інше, що діється в світі. Поза тими справами не бачив нічого іншого. Почав видавати бюлетень „Рідна Школа", що визначався прекрасною технікою, був гарно редаґований та мав естетичний вигляд. Кость був неабиякий естет. Він часто говорив, що естетично видана книжка, брошура чи одноднівка мають більшу вартість у читача, як непрофесійна недбайливо видана публікація. Читач краще читає, більше сприймає; естетичне видання доступніше людині, тепліше до неї промовляє. Кость працював на тому полі безперебійно, бо майже п'ятнадцять років. Їздив на рідношкільні зустрічі, зїзди, конференції, та брав участь в рідношкільній референтурі при СКВУ.

У пасквільній брошурі, виданій в Совєтському Союзі, згадується його прізвище.

З переїздом в 1964-му році з Парми-Клівленду до Колюмбусу в стейті Огайо, Кость продовжував ще працювати для „Рідної Школи" на широку скалю. В 1979 році відчув потребу поглибити пошану до традицій своїх друзів, з якими йому доводилося працювати, а яких вже так мало залишилося в живих. Хотів утривалити пам'ятку, виданням циклу публікацій, про похід його друзів на схід, що відбувся з новою надією на здобуття своєї держави. Він хотів залишити для майбутніх поколінь працю культурно-освітньої референтури, яка властиво була рупором і підготовляла духово похід на Схід. Почав писати про це листи. Закликав до співпраці. Наладнав апарат, це робив ще за давніх часів. А одного дня він приїхав до мене. Це знову був той сам Костик, з яким ми провели тисячу різних розмов, продискутували над різними плянами, виконали багато корисних діл. Просиділи ми, згадуючи, багато годин. Кость залишився тим самим фанатиком свого діла. Почав знову акцію збирання матеріялів. Приготовив до друку першу частину спогадів, — щоб „слава не пропала". Ми переписувалися, та найчастіше він брав до рук телефон і переповідав мені нові відомості. Аж одного дня його дружина Леся написала на святковій карточці, що Костикові серце, виповідає послух. Вперше це сталося 16-го листопада 1983 року. А вже 17-го березня 1984 відійшов у вічність. Я поїхав попрощати його лежачого в труні.

Синопсис його життя: св. п. Кость Мельник народився 24-го червня 1907 року в селі Береги коло Самбора, де батько був священиком. Учився в Самборі, а у Львові записався на Політехніку. Був студентом у Празі. Одружився в 1945 році з Лесею Єзерською і було в них двоє дітей: донька Аркадія і син Ростислав. Прибувши до Америки, проживали спочатку в Клівленді, а потім в Празі, звідкіля переїхали до Колюмбусу, також в стейті Огайо. Там же 17-го березня 1984 року в лікарні помер. Перша Панахида відбулася 19-го березня в похоронному заведенні Головчака при вулиці Стейт, Пармі-Клівленд, при великій участі української громади. На другий день відбулися Поминальні Богослуження і запечатання труни та виїзд до Бавнд Бруку. Похорон був у суботу 24-го березня 1984 року.

„Книжка"

У неділю, 12-го лютого, в Торонто відбулася дискусійна лава Виховної Комісії СФУЖО на тему „Книжка". Імпреза була в залі Свято-Миколаївської школи при вулиці Белвудс, о год. 3:30 по полудні. Тема така актуальна, бо знаємо, що про важливість і вартість книжки ніхто вже не збирається дискутувати, але чимраз менше її читають. Книжка — це ознака зрілости та зросту культури народу, а стоїть вона, припорошена, на полицях книгарень. В чому проблема? В книжці, чи в людині нашої доби?

Присутніх привітала господиня вечора, голова Ліґи Українських Католицьких Жінок, східня Епархія, Мирослава Загребельна та передала ведення вечором Оксані Бризгун-Соколик, виховній референтці СФУЖО. О. Соколик попросила до столу учасників панелю, представивши кожного з них.

Ніна Мудрик - Мриц — поетка, письменниця, ілюстратор та видавець своїх власних творів. Вона на вступі сказала, що хліб потрібний для фізичного життя людини, книжка — для духового життя. Вона закликала батьків вчити дітей любити українську книжку. Примусове читання, чи читання з обов'язку кінчиться на примусовій лектурі українських шкіл. З любови молода людина далі шукатиме щось нового та цікавого в книжці.

Роман Ващук — студент історії Торонтонського університету, активний пластун, член хору „Бурлака", член редколеґії англомовного додатку до „Нового Шляху". Він твердив, що певна частина молодих людей читає, якщо знайде щось, що їх цікавить. Не треба змушувати читати, треба зацікавити книжкою. Лектури в українських школах треба підбирати цікавіші.

Леся Панасюк-Джовнс професійна бібліотекарка, сказала, що читання книжок у загальному занепадає. А у нас ще й тому, що незнання мови відохочує брати книжку в руки. Українські читачі позичають у бібліотеках польські та російські книжки і цим збільшують бюджет книжок тих мов. Українські книжки позичають мало, і українським відділам загрожує ліквідація.

Д-р Євген Рослицький, науковець, мікробіолог і голова Шкільної Ради при провенційному онтерійському КУК, статистично доказав, що в Україні друкують чимраз менше книжок, і якщо так буде продовжуватися далі, то в 2000 році українську книжку в Україні друкувати не будуть, вона взагалі щезне. Ми тут, у вільному світі, мусимо її рятувати, друкувати, читати, вчитися. Жива мова зроджує книжку, а книжка допомагає розвиватися мові. Не будемо говорити і читати по-українському, наша мова стане такою мертвою мовою як латинська.

Панелісти були добре підготовані та говорили цікаво. Не дивно, що вив'язалася жвава дискусія. Ось деякі думки з неї, які варто взяти до уваги. Якщо батьки не читають, то і діти не читають. Треба відновити українську родину.

Корисно було б, щоб видавці книжок, письменники відвідували українські шкільні бібліотеки та зустрічалися там зі шкільною дітворою, молоддю. Річні шкільні базари, де діти самі продавали б дитячі книжечки. На початку кожного шкільного року збирати новий каталог книжок та співанників, поділених по віку, тематично; коротке резюме книжки, щоб легше зацікавити молоду людину. Книжки награти на тасьми, щоб діти слухали, звикали, полюбили і самі захотіли читати. Варто дарувати книжки, замість цукерків, чи іграшок. Менше телевізії! Нагороди в школах - книжки. Нагороджувати за вийняткову кількість прочитанних книжок. Було висловлено багато інших цікавих думок.

Після закінчення дискусії О. Соколик сказала, що всі всі чотири доповіді, як і всі попередні доповіді Виховної Комісії, будуть видруковані та вислані до жіночих організацій по цілому світі, які належать до СФУЖО, для використання, дискусії та доповнення.

А у приватній розмові мені один чоловік сказав: „Чи проблема книжки є жіночою проблемою? Бож тут так мало чоловіків!" Одна жінка звернула мені увагу на меншу, ніж завжди кількість осіб і їхній пересічний вік: „...От хто цікавиться книжкою".

Гості ще довго гуторили при каві з печивом, яким гостила Ліґа Українських Католицьких Жінок.

Т.Б.

Багато з нас носить зі собою історію України

Не можна було відігнати від себе такої думки, слухаючи доповіді д-ра Юліяна Химинця в Ню Йорку в неділю, 25-го березня, яку зорганізувало середовище УГВР.

Багато з нас, які в 1937-39 роках були дорослими громадянами, або молодими ще людьми, не може ніяк забути тих духових й емоційних піднесень, якими ми жили в тих роках, коли ми уважно слідкували за подіями в тій частині України. Кожна найменша вістка звідти була для нас важлива, радісна, хвилююча, сумна, трагічна. Велика кількість із нас хотіла теж туди поїхати чи перейти, щоб бути співучасниками тих історичних подій... Багато це зробило і пройшло цілу ту історію, чи як її співорганізатори, учасники боїв і вкінці всякі інтернування чи знущання над ними побідних тоді мадярських чи польських властей, поліційних чи військових формацій.

Імена Августин Волошин, Юліян Ревай, Августин Штефан й інші стали символами тих історичних подій. Більшість із них вже не живе, деякі ще поміж нами, але, будучи абсорбованими різними нашими щоденними турботами, ми не все пробуємо бодай на хвилину відсвіжити в нашій пам'яті дні, які ми пережили в той час.

Я був в той час студентом Варшавського університету. Проходячи на весні 1939 року на варшавському залізничному двірці в шапці члена Української Студентської Громади у Варшаві, синьої краски, обведеної золотими пасками, із ініціялами УСГромади у формі тризуба, почув із польської юрби: „попач, Волошин ідзє".

Кілька тижнів пізніше в дорозі додому на вакації, зупинився у Львові і далі в тій самій шапці. Раптом група польських шовіністів (5-7) підійшла до мене, почала провокаційно і злісно вигукувати: „ми ці дами украінєв" і підступала чимраз ближче, щоб „украінєв дати". Був я на двірці сам і не зміг би „стати до бою", тому поволі перейшов на перон, хоч ще мав доволі часу для від'їзду. Поляки й інші наші загарбники знали, яке значення буде мати Карпатська Україна і тому вона їх турбувала, не давала спати.

Таких випадків наші люди мали чимало, а багато з них мали більш драматичні епілоги.

Одногодинна доповідь д-ра Юліяна Химинця, в тих часах Крайового провідника ОУН на Карпатську Україну, повна конкретних фактів, описів, без зайвих коментарів дійсно була одною із цінних „відсвіжень" в нашій пам'яті тих незабутніх днів. Багато з нас носить зі собою історію України, але цю історію треба передати поколінням, світові. Приємно було почути, що спогади про події на Закарпатті д-ра Ю. Химинця вже написані і книжка його п. з. „Мої спостереження із Закарпаття" появляться незабаром друком. Не думаю, що хтось із присутніх на доповіді 60-ти осіб (в ту неділю з уваги на інші різнорідні імпрези число це гідне уваги) не зацікавиться прочитати про ці хвилюючі, подекуди маловідомі події в Карпатській Україні у книжці д-ра Ю. Химинця.

Доповідач, уродженець Карпатської України, — найкращий доказ того, що всі ми, байдуже, де народжені, українці, і всім нам близькі і важливі події на Срібній Землі, що були чином карпато-українців.

І. Хамуляк

„Все йде, все минає"

Св.п. д-р З. Храпливий

П'ятого жовтня 1983 року після короткої хвороби невблаганна смерть вирвала з наших лав проф. д-ра Зіновія Володимира Храпливого, одного із видатних українських фізиків XX сторіччя.

Д-р Храпливий народився 15-го березня 1904 року в селі Лисівці (тоді), Заліщицького повіту, син Василя Храпливого, вчителя, та Софії Стефанії з Ганкевичів. Після смерти батька в 1908 році мати з синами жила в Тернополі (1908-1914), там Зіновій закінчив народну школу в 1914 році.

Роки 1914-1918 пройшли на еміграції в Австрії. У січні 1915 року Храпливі прибули до Відня, де Зіновій скінчив першу клясу на гімназійних курсах. Згодом їх виселено з Відня на провінцію, і другу та третю кляси він завершував уже як екстерн.

У жовтні 1918 року Зіновій повернувся до Галичини й разом із мамою осів у Збаражі. Ситуація склалася така, що годі були думати про нормальне навчання, треба було заробляти на хліб, бо старші брати були в армії або в полоні, відірвані від родини. 1919 року за української влади Зіновій працював як канцелярійний помічник у податковому уряді, а за польських часів — у збаразькій броварні як розпорядник, книговод тощо. Вільний час від праці юнак використовував на самонавчання. Тому, коли його праця в броварні скінчилася, по кількох місяцях (1923) він склав, як екстерн, іспит зрілости в тернопільській гімназії.

Очевидно, він хотів продовжувати студії, але не було можливости, треба було залишатися в Збаражі й заробляти гроші репетитором. Уже тоді він записався на математику й фізику спочатку в Віденському, а потім у Краківському університетах, але тільки формально. Лише раз, зібравши трохи грошей, виїхав на пару місяців до Відня (літній семестер 1925). Щойно в 1926 році після восьми років побуту в Збаражі переїхав на реґулярні студії до Львова.

У 1929 році З. Храпливий склав іспит на вчителя фізики й математики. 1931-36 роки вчителював у Перемишлі, спершу в приватній дівочій, опісля в державній гімназіях. Докторську дисертацію писав, доїжджаючи до Львова. На доктора філософії промовано його 1932 року. Нарешті, в 1936 році перенісся до Львова, але знову ж таки на посаду вчителя гімназії. За Польщі тільки в виняткових випадках давали українцям працю в університетах, і то не вище асистента.

Ситуація змінилася докорінно з приходом большевиків у вересні 1939 року. Нова влада постановила українізувати Львівський університет. Прислала деяку кількість викладачів із східніх областей та прийняли з-поміж місцевих українців усіх науковців, яких могли дістати. З. Храпливого призначено професом теоретичної фізики й доручено йому обов'язки проректора навчальної частини. (На чолі університету був ректор з трьома заступниками-проректорами. Проректор наукової частини, проф. Кирило Студинський, керував дослідною працею. Проректор навчальної частини відповідав за організацію навчання — програми, виклади, іспити, дипломи. Третій заступник займався господарськими справами). На нього спало тоді складне завдання - переорганізувати навчання з польської европейської системи на совєтську.

Вибух німецько-большевицької війни в червні 1941 року застав його у відрядженні до Києва. Після різних пригод він повернувся до Львова у жовтні. Університету за німецьких часів у Львові не було й З. Храпливий працював редактором шкільних книжок в Українському Видавництві. З його львівським відділом він евакуювався 1944 року до Жеґестова, а потім на Словаччину. Після деяких пригод прибув до Відня, де Українське Видавництво мало свій відділ.

На весні 1945 року З. Храпливий перебрався до Баварії й скоро опинився в американській окупаційній зоні.

1945 року професори-еміґранти зі Східньої Европи заснували в Мюнхені міжнародний університет з німецькою мовою викладання під патронатом т. зв. УНРР-и, що опікувалася еміґрантами. У цьому університеті З. Храпливий був „надзвичайним" професором і керівником на фармацевтичному відділі УТГІ, який був у Мюнхені. 1947 року він одружився з Марією Курилець, його колишньою студенткою з часів, коли він учителював у гімназії.

У 1948 році виїхав з дружиною з Німеччини на запропоновану йому посаду професора фізики в ЗСА в університеті в місті Ст. Луїс у Мізурі. Там після 24 років праці перейшов на пенсію 1972 року, але частинно ще викладав в університеті до 1974 року.

З. Храпливий був прекрасним професором, теоретичні знання якого й вміння навчати інших високо цінували адміністрація університету й його студенти. Д-р Альфред Вебер, колишній керівник відділу при Ст. Луїському університеті, пише про професора Храпливого як „про науковця високої кляси справжніх европейських традицій", який сильно причинився до піднесення наукового рівня відділу в цьому університеті та до глибоко зацікавлення фізикою серед студентів. З. Храпливий відзначався принциповістю та високою культурою. Він мав своєрідний підхід до студента, якого він не тільки старався зрозуміти, але й спрямувати на правильні шляхи. Він завжди терпеливо й вичерпно відповідав на кожне питання студентів і цим, як пише його колишній студент о. Квей, він здобував довір'я й пошану в університеті. Для своєї родини З. Храпливий був „живою енциклопедією". З дочкою вів розмови про філософію, історію, розвиток культури, а з сином — про фізику й математику.

Проф. Храпливий був людиною великої справедливости, ерудиції та небуденного вміння цікаво розповідати, переплітаючи свої оповідання гумором та насичуючи їх логічно виразними думками, а також використанням принагідних уваг, що завжди допомагали краще зрозуміти його розповідь та побачити в ній правду життя. На схилі віку вчений з великим захопленням почав вивчати мови й зробив багато цінних наукових перекладів на англійську мову. До останніх днів свого життя він завзято працював у цій ділянці, як також в ділянці історії, що могла, без сумніву, стати його другою спеціяльністю після фізики.

Зіновій Храпливий був довгі року секретарем Товариства за Патріярхат в місті Ст. Луїс. У цілому він був сильною і оригінальною індивідуальністю. Умів заглянути у глибокі тайники минулого та виразити силу людини і її волю життя.

Професор З. Храпливий був членом Наукового Товариства від 1933 року та The New York Academy of Sciences. Написав низку наукових статтей і пару підручників.

Володимир Жила

Шевченківське свято у Вашінґтоні

Цього року українці Вашінґтону й околиць відзначили Шевченківські роковини народження й смерти зусиллями Об'єднання Українців метрополітальної округи Вашінґтону, вашінґтонської Групи Української Вільної Академії Наук, вашінґтонського Осередку Наукового товариства ім. Шевченка і Українського Студентського Клюбу Мерилендського університету.

Вечір, який відбувся в суботу, 10-го березня, в приміщенні Студентського дому Мерилендського університету, відкрила голова Об'єднанння Українців у Вашінґтоні Уляна Сось. Привітавши присутніх, вона передала слово для першої доповіді проф. Петрові Одарченкові, відомому українському вченому.

Доповідач почав свою доповідь, під назвою „Шевченко і українська народна пісня", характеристикою української народної пісні, яка своїм глибоким змістом, словесною поетичною майстерністю, надзвичайною музичною красою займає перше місце в народнопісенній творчості усіх народів світу. На це є підтвердження у вислові хоча б німецького поета Боденштедта, сказані ще сто двадцять років тому: „Немає в світі такої країни, де б дерево народної пісні такий розкішний плід дало, ніде дух народу так добре себе не виявив у своїх піснях, як українці. Яке глибоке, правді людяне почуття, яка туга, що всю душу захоплює, відбилась в тих піснях".

Доповідач зупинився на кількох улюблених піснях Поета, який не тільки кохався в народних піснях, а й сам умів чудово їх виконувати.

Народна пісня, з її описами героїчної боротьби, романтикою, традиціями, ідеалами, не могли не впливати на таку чутливу людину, як Шевченко, і пісня була невичерпним джерелом для його творчости. Він увібрав її музикальну й звукову красу, хоч творив свої, наскрізь оригінальні, неповторні поетичні твори, багато з яких самі перетворились у народну пісню, а Шевченків „Заповіт" став національним гимном.

З пісні вийшла і сама піснею стала поезія Шевченка. Шевченкова поезія, лунаючи від Карпат до Кавказу, та по всьому світі широкому, єднає всіх українців!

Доповнив цю естетичну насолоду з прегарної доповіді своєю доповіддю відомий громадський і пластовий діяч д-р Юрій Старосольський. Він говорив про „Мистецтво в Шевченковій долі".

Доповідач зупинився довше на тому періоді життя, коли за свої політичні поезії Поет України опинився на засланні, де проти нього впала заборона „писати і малювати". У Шевченка було відібрано „найбільш благородну частину його бідного існування". І доповідач зацитував з листа Шевченка: „такого нелюдського присуду не міг би видумати і трибунал під головуванням самого сатани".

У мистецтві Тарас Шевченко знаходив своє покликання на службі України.

Музично-картинний монтаж під назвою „Симфонія життя", авторів монтажу — Степана Максимюка й Ігоря Витковицького, дав багато естетичної насолоди зібраним. В монтажі демонстровано діяпозитиви, які ілюстрували життя Тараса Шевченка, та уривки з опери Григорія Майбороди „Тарас Шевченко".

У святкуванні брала участь наша студентська молодь, яка долучилась до сеньйорів. Наталка Белендюк прочитала поезії Тараса Шевченка „Ой, Богдане, Богданочку", а потім „Думи мої, думи мої" в супроводі чотирьох бандуристок — Галі Кохно, Віри Кохно, Наталки Забіяки та Ірини Гнатишин.

Вашінґтонець